

8, 381; Muvaffak b. Ahmed el-Mekkî, *Menâkıbü Ebi Hanîfe*, Beyrut 1401/1981, I, 411-412; İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk* (Amrî), L, 328-330, 341-380; Kâdî İyâz, *Tertîbü'l-medârik*, I, 64-65, 143, 256, 456, 538; II, 413-414; III, 115; ayrıca bk. İndeks; İbn Hallikân, *Vefeyât*, IV, 127-132; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, V, 382-383; VIII, 17, 94, 136-163, 316; IX, 233; X, 23; a.mlf., *Tezki-retü'l-huffâz*, I, 124-126; Kureşî, *el-Cevâhirü'l-muğıyye*, I, 438-439; II, 720-721; III, 168, 492; IV, 567; Nübâhî, *Târîhu kudâti'l-Endelüs* (nşr. Meryem Kâsım Tavîl), Beyrut 1415/1995, s. 71-72, 183; Makrîzî, *el-Hıta*, tür.yer.; İbn Hacer el-Askalânî, *er-Rahmetü'l-gaysiyye bi't-terceme-ti'l-Leysiyye* (nşr. Yûsuf Abdurrahman el-Marâşîlî), Beyrut 1407/1987; Ahlwardt, *Verzeichnıs*, III, 189; Sezgin, *GAS* (Ar.), I/3, s. 250; Ahmed Halîl, *el-Leys b. Sa'd: Fakîhu Mısır*, Kahire 1969; Mahmûd Sa'd, *Fikhü'l-İlmâm el-Leys b. Sa'd fı dav'i'l-fikhi'l-mukâren*, İskenderiye 1988; Abdüsselâm Allûş, *Takrîbü'l-medârik bi-şerhi risâletey Leys b. Sa'd ve Mâlik*, Beyrut 1416/1995; Muhammed Muhammed el-Medeneî, "Târîhu'l-fikhi'l-İslâmî fı Mısır", *ME*, XI/1 (1940), s. 410-411, 463-467, 526-529; Muhammed Yusuf Musa, "Leys b. Sa'd ile İmâm Mâlik Arasındaki İhtilaf ve Yazışma" (trc. Abdülkadir Şener), *AÜİFD*, XVI (1968), s. 131-154; R. G. Khoury, "al-Layth Ibn Sa'd (94/713-175/791), grand maître et mécène de l'Égypte, vu à travers quelques documents islamiques anciens", *JNES*, XL/3 (1981), s. 189-202; Hasan Cirit, "Hicrî II. Asır Muhaddis ve Fakihlerinden Leys b. Sa'd, İlmî Kişiliği ve Eserleri", *MÜİFD*, XVIII (2000), s. 183-201; A. Merad, "al-Layth b. Sa'd", *EP* (İng.), V, 711-712.

ŞÜKRÜ ÖZEN

LEYS b. ŞEY'

(ليس بشئ)

Genellikle

metrûk râviler hakkında kullanılan cerh terimi.

"Hiçbir şey değil, hiçbir değeri yok" anlamına gelen terim "İâ şey", mâ ezunnühü bi-şey', İâ yüsâvî şey', İâ yüsâvî hadîsühü bi-şey'" şekillerinde de kullanılmaktadır. II. (VIII.) yüzyıldan itibaren yalancı, hadis uyduran, güvenilir râvilerle çokça muhalefet eden, çok yanılan râviler hakkında cerh lafzı olarak kullanılan leys b. şey' sözü ile râvinin adl niteliği taşıdığı veya zabtının son derece yetersiz olduğu anlatılmaktadır. Yahyâ b. Maîn bu terimi, Umeyr b. İshak el-Kureşî'nin hadis rivayetiyle tanınmadığını ifade etmek üzere "meçhul" anlamında kullanmış, onun bu ifadeyle râvinin rivayetlerinin az olduğunu anlatmak istediği de söylenmiştir. Ancak Yahyâ b. Maîn'in bir râvinin rivayetinin az olduğunu belirtmek üzere "kallî'l-hadîs" tabirini kullanması (*Ma'rifetü'r-ricâl*, I, 91), İbn Ebû Hâtîm'in de leys b. şey' lafzı ile İbn Maîn'in râvinin

güvenilir olmadığını kastettiğini açıklaması (*el-Cerh ve't-ta'dil*, III, 321) söz konusu lafzın bu mânada kullanılmadığını göstermektedir. Leys b. şey', II (VIII) ve III. (IX.) yüzyıllarda, senesinde hadis rivayetine ehil olmayan bir veya daha fazla metrûk râvinin bulunduğunu ifade etmek üzere "senedi son derece zayıf, metrûk" anlamında hadis metni hakkında da kullanılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Yahyâ b. Maîn, *et-Târîh*, II, 263-264, 456; IV, 250; ayrıca bk. neşredenin girişi, I, 115; a.mlf., *Ma'rifetü'r-ricâl* (nşr. M. Kâmil el-Kassâr), Dimaşk 1405/1985, I, 91; a.mlf., *Min Kelâmi Ebî Zeke-riyyâ Yahyâ b. Ma'în fı'r-ricâl* (nşr. Ahmed M. Nûr Seyf), Beyrut, ts., s. 117; İbn Ebû Hâtîm, *el-Cerh ve't-ta'dil*, III, 321; İbn Hacer, *Hedyü's-sârî*, Beyrut 1410/1989, s. 590; Ahmet Yücel, *Hadis İlminde Tenkit Terimleri ve İlgili Çalışmalar*, İstanbul 1998, s. 106-115.

AHMET YÜCEL

LEYSİ

(الليسي)

Ebû Müslim Ömer b. Alî b. Ahmed el-Leysi el-Buhârî (ö. 466/1074)

Hadis hâfızı.

Tahsil hayatına Buhara'da başladı. Buhârî'nin *el-Câmi'u's-şahîh*'ini dinlediği Ebû Sehl Abdülkerîm b. Abdurrahman el-Kelâbâzî, Ali b. Ahmed b. Hanbâc, Yûsuf b. Mansûr es-Seyyârî gibi âlimlerden ders aldı. "Rahhâl" diye anılmasından da anlaşılacağı üzere Semerkant, Keş, Belh, Gazne, Herat, Merv, Bûşenc, Nişâbur, Hemedan, İsfahan ve Irak gibi ilim merkezlerini dolaşarak Muhammed b. Mutahhar el-Hâkânî, Ebû Ömer Muhammed b. Ahmed el-Müstemîlî, Ali b. Muhammed ed-Dîneverî, Mansûr b. Abbas et-Temîmî, Ebû'l-Kâsım İbn Mende gibi âlimlerden hadis dinledi. Kendisinden dolayı olarak hadis rivayet eden Şîrûye b. Şehredâr ed-Deylemî onun 465'te (1073) Hemedan'da bulunduğunu söylediğine göre (İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, IV, 320) ilmî seyahatlerini hayatının son yıllarına kadar sürdürmüş olmalıdır. Ebû'l-Hüseyn et-Tuyûrî, Ebû Gâlib İbnü'l-Bennâ, Ebû Abdullah el-Halâl ve Ebû Nasr el-Müezzin ondan hadis öğrenen talebelerinden olup Ebû'l-Fazl İbn Hayrûn ile de karşılıklı hadis rivayetinde bulunmuşlardır. Leysi 466'da (1074) Hûzistan'da vefat etti; bu tarih 468 (1076) olarak da zikredilmiş, Ahvaz'da öldüğü de söylenmiştir.

Hadis rivayetinde ihtiyatlı davranması sebebiyle çok az talebesi olan ve çok sayıda hadis yazdığı, bu ilmi iyi bildiği söylenen Leysi hadis hâfızı olmasına rağmen rivayetlerinde tedlîs yapmakla suçlanmış, bid'at ehline karşı aşırı sevgi beslediği ve kendini çok beğendiği gibi gerekçelerle tenkit edilmiştir. Ancak Zehebî, özellikle Ebû Zekeriyâ İbn Mende tarafından ortaya atılan bu ithamların sebebinin aynı dönemde yaşayan âlimler arasında görülen kıskançlık duygusuyla açıklamakta ve Leysi'nin sika bir âlim olduğunu belirtmektedir (*A'lâmü'n-nübelâ*, XVIII, 408). Bununla birlikte İbn Hacer de Leysi'yi rivayetlerinde tedlîs yapanlar arasında saymaktadır (*Ta'rifü ehli't-takdîs*, s. 100).

Şahîhayn'i en iyi bilen âlimlerden biri olduğu ifade edilen Leysi'nin İsfahan'da bulunduğu yıllarda bu iki eseri birleştirmek amacıyla *el-Cem' beyne's-Şahîhayn* adlı bir eser telif ettiği, ayrıca iki eser üzerinde bir müstahrek çalışması yaparak *Müsnedü's-Şahîhayn* adıyla hacimli bir kitap meydana getirdiği belirtilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Esir, *el-Lübâb*, III, 138; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, XVIII, 407-409; a.mlf., *Tezkire-tü'l-huffâz*, IV, 1235-1236; İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, IV, 319-320; a.mlf., *Ta'rifü ehli't-takdîs bi-merâtibi'l-mevsûfîn bi't-tedlîs* (nşr. Abdül-gaffâr Süleyman el-Bündârî - M. Ahmed Abdülâzîz), Beyrut 1407/1987, s. 100; Süyûtî, *Tabakâtü'l-huffâz* (Ömer), s. 451; *Hedîyyetü'l-ârifîn*, I, 782; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe* (Özbek), s. 18.

MUSTAFA ERTÜRK

LEYİN

(لين)

Râvinin gevşek olduğunu ifade eden cerh terimi.

Lîn kökünden türeyen *leyyin* kelimesi sözlükte "yumuşak, gevşek, kolay" anlamına gelir. Terim olarak hafiften şiddetliye doğru yapılan cerh lafızları taksimene göre birinci mertebeye yer alan en hafif ve ta'dîle en yakın lafızlardan biri olup Dârekutnî'ye göre râvinin adâlet vasfını yok etmeyecek, dolayısıyla rivayetinin reddini gerektirmeyecek kadar hafif bir cerh ifade eder. Bunun yanında "leyyî-nü'l-hadîs", "fîhi lîn", "fî hadîsîhi lîn" lafızları da aynı anlamda kullanılmakla beraber bu lafızların yapıları dikkate alındığında son ikisinin daha hafif bir cerh işaret ettiği söylenebilir. Nitekim Zehebî, aslında sadûk olmakla birlikte kendisinde bi-